

Veelgestelde vragen bij kwaliteiten van de toetsbekwame hbo-docent

Datum: September 2020

Auteur: Projectgroep Je Ogen Uitkijken

Je ogen uitkijken

Inhoudsopgave

1	Ontwerp van de kwaliteiten.....	3
2	Holistische beschrijving kwaliteiten.....	3
3	bke-ske	4
4	Inhoud van de kwaliteiten	5
5	Duurzaam toetsbekwaam.....	7
6	Beoordelen van de kwaliteiten	8
7	Wederzijdse erkenning	8
8	Effect van de nieuwe kwaliteiten.....	9
9	Kwaliteiten gebruiken in de praktijk	10
10	Praktische vragen.....	12

1 Ontwerp van de kwaliteiten

Zijn de oude leeruitkomsten en de nieuwe kwaliteiten aan elkaar te koppelen?

Zeker; de bestaande leeruitkomsten waren de basis voor de herijking waar deze kwaliteiten uit zijn voortgekomen. De projectgroep Je Ogen Uitkijken heeft zich bij de herijking van de leeruitkomsten gebaseerd op een drietal constructen: 'kwaliteit van toetsing', 'systematisch en cyclisch ontwikkelen, uitvoeren en analyseren', en 'voortdurend toetsbekwaam'. Deze eerste twee constructen sluiten aan bij de uitgangspunten van de Expertgroep BKE/SKE (2013) die de bestaande leeruitkomsten heeft geformuleerd. De nieuwe kwaliteiten kunnen daarom gezien worden als een actualisatie van de leeruitkomsten. Docenten die al bke of ske gecertificeerd zijn, blijven dit ook met de nieuwe kwaliteiten.

Is er bij het ontwerp van de kwaliteiten gekeken naar de landelijke NVE-profielen of beoordelingsformulieren van andere partijen?

De rubrics en beoordelingsformulieren van zo'n 20 hogescholen zijn bekeken en bediscussieerd. Daarnaast zijn de kwaliteiten besproken met diverse toetsdeskundigen, te weten; een toetsdeskundige vanuit het domein van de Kunsten, een Hoogleraar 'Leren van volwassenen', een toetsdeskundige vanuit de universiteit, en een toetsdeskundige vanuit het bureau Toetsen en Beoordelen. Bij het ontwerp van de kwaliteiten is ook gekeken naar de NVE-profielen, enkele leden van NVE zijn ook aanwezig geweest bij feedbackgesprekken (de 'rondetafel-sessies').

2 Holistische beschrijving kwaliteiten

Waarom is er gekozen voor een holistische benadering bij de nieuwe kwaliteiten?

De kwaliteiten bieden een kader waarmee hogescholen, passend bij hun eigen context, en passend bij de rollen, taken en verantwoordelijkheden van de docenten, invulling kunnen geven aan professionalisering op het gebied van toetsbekwaamheid. In navolging op de Expertgroep BKE/SKE doet de projectgroep Je Ogen Uitkijken dus nadrukkelijk geen uitspraken over het 'hoe', maar uitsluitend over het 'waarom' en 'wat'.

Door de holistische beschrijving is het niet meer precies duidelijk wat het gewenste beheersingsniveau is van docenten. Is er hierdoor geen gevaar dat er in de toekomst 'bezuinigd' zal worden op de tijd die docenten krijgen voor het behalen van hun bke?

Met de kwaliteiten wordt juist benadrukt dat toetsbekwaamheid een belangrijk onderdeel is van docentbekwaamheid en dat er dus geïnvesteerd moet worden op dit vlak. Het gewenste beheersingsniveau is holistisch vastgelegd in de kwaliteiten en kan door de hogescholen worden geborgd door een juiste vertaling naar het 'hoe' middels bijvoorbeeld landelijke kalibratiesessies en in voorbeelden. Daarbij kan steeds nadrukkelijk gekeken worden naar de rollen, taken en verantwoordelijkheden van docenten, en de reeds aanwezige voorkennis. Hierdoor kan de tijd die noodzakelijk is voor de professionalisering ook meer 'op maat' toegekend worden.

3 bke-ske

Hoe verhouden bke en ske zich?

Bij de herijking is aangesloten bij het bestaande onderscheid tussen bke en ske. De Expertgroep BKE/SKE (2013) heeft geformuleerd dat het verschil tussen bke en ske het beste geduid kan worden met vier complexiteitsfactoren: betrekkningsniveau, verantwoordelijkheidsniveau, niveau van begeleiding en de rol/taak (Expertgroep BKE/SKE, 2013). Per complexiteitsniveau is het onderscheid tussen bke en ske voor kwaliteiten van de toetsbekwame hbo-docent als volgt te omschrijven:

Betrekkningsniveau

bke
Toets(en) waarvoor de docent (mede)verantwoordelijk is kunnen positioneren, bewustzijn van de plaats van het deze toets(en) binnen het programma.
ske
Zicht hebben op de plaats en functie van de toetsen binnen de opleiding.

Verantwoordelijkheid

bke
(Mede)verantwoordelijk voor een (of enkele) toets(en).
ske
(Mede)verantwoordelijk voor de (samenhang tussen de) toetsen die binnen (een onderdeel van) de opleiding worden afgenomen.

Begeleiding

bke
Met collega's het gesprek aangaan over de toets waarvoor de docent (mede)verantwoordelijk is, actief feedback verzamelen over de kwaliteit van de eigen toets.
ske
Collega's adviseren over toetsen en begeleiden bij het realiseren van kwalitatief goede toetsen.

Rol/Taak

bke

Docenten die primair de rol van docent en examinator hebben.

ske

Docenten die niet alleen de rol van docent en examinator vervullen, maar daarnaast vanuit een of meerdere specifieke rollen op gebied van toetsing een taak hebben in toetsoverstijgende vraagstukken (bijvoorbeeld lid curriculumcommissie, examencommissie, toetscommissie, kwaliteitsborger, etc.).

Opgemerkt moet worden dat bke als voordurend gezien worden voor ske, omdat de kennis en vaardigheden van een ske-er voortbouwen op die van een bke-er. Dit neemt niet weg dat een docent in één traject gecertificeerd kan worden voor zowel bke als ske.

Is de term senior nog wel passend bij deze beschrijving?

Een ske-er heeft een andere rol dan een bke-er (zie hierboven), die meer en andere kennis en ervaring vraagt van de docent. Dit is met de nieuwe kwaliteiten niet anders dan met de oorspronkelijke leeruitkomsten. De bovengenoemde vier complexiteitsfactoren zijn bepalend voor de kennis en ervaring die een docent nodig heeft. De term senior omvat daardoor meer dan alleen ervaring op zich.

4 Inhoud van de kwaliteiten

Komt er met de nieuwe kwaliteiten vooral een stuk reflectie bij?

Ja. Eén van de onderliggende constructen van de kwaliteiten is 'voortdurend toetsbekwaam'. Bij *voortdurende* toetsbekwaamheid gaat het niet uitsluitend om kennis van toetsing, vaardigheden om de toetsing vorm te geven, en vaardigheden om dit binnen een specifieke context te kunnen doen, maar ook om:

- bewustzijn van de eigen toetsidentiteit en toetsconcepties;
- het kunnen integreren van toetsing en onderwijs;
- het beheersen van de sociale en emotionele aspecten van beoordelen (waaronder aandacht voor de eigen rol als examinator, de ethische aspecten, en de impact van toetsen);
- de bereidheid en vaardigheid om te reflecteren op het eigen handelen;
- het vermogen zich voortdurend te blijven ontwikkelen om met toetsing aan te blijven sluiten bij zowel het beroep als bij de didaktiek.

Is kwaliteit 4 niet geborgd binnen de professionaliseringsvisie van de hogeschool?

De bke en ske zijn onderdeel van de didactische bekwaamheid en daarmee onderdeel van de professionaliseringsvisie van de hogeschool. Kwaliteit 4 beschrijft specifiek toetsbekwaamheid als onderdeel van de didactische bekwaamheid.

In de tekst bij de kwaliteiten lees ik iets over de toetsmatrijs, maar dit is misschien niet voor alle toetsvormen relevant. Hoe ga je hier mee om?

Het gaat er om dat er systematisch en cyclisch getoetst wordt. In de verantwoordingsrapportage worden 10 stappen binnen een toetscyclus besproken. Niet in elke context of bij elke toets zijn alle stappen relevant. De 10 stappen dienen daarom als voorbeeld van de stappen waaruit een toetscyclus kan zijn opgebouwd. Het is wel belangrijk dat docenten de stappen met bijbehorende begrippen als toetsmatrijs leren kennen, zodat zij weten wanneer het welke stappen en begrippen relevant zijn en zij hier met collega's het gesprek over kunnen voeren.

De blauwe passages in de kwaliteiten lijken geformuleerd als leeruitkomsten. Klopt dat?

De blauwe passages zijn een uitgebreide omschrijving van de kwaliteiten. Ze zijn echter minder specifiek dan leeruitkomsten, zodat hogescholen ruimte hebben voor hun eigen context en aansluiting bij de dagelijkse praktijk van de docent.

Is het niet belangrijk om succescriteria te formuleren, zeker om een ondergrens aan te geven?

We hebben ervoor gekozen om dit niet te doen, omdat de ondergrens afhankelijk is van de context van de hogeschool, de rollen, taken en verantwoordelijkheden en de eventuele maatwerkopdracht van de docent. De beoordeling wordt daarmee ook maatwerk, waardoor het lastig is algemene indicatoren of succescriteria te formuleren, die specifiek zijn dan de kwaliteiten.

In hoeverre is de verschuiving naar formatief toetsen/handelen en/of programmatisch toetsen ook meegenomen? Hoe uit zich dat in de kwaliteiten?

De functie van toetsen in het onderwijs komt duidelijk terug in de kwaliteiten. Toetsen kunnen inzetten als leerinstrument wordt binnen de kwaliteiten gezien als onderdeel van toetsbekwaamheid. De invulling van het begrip 'toetsen' in de kwaliteiten, is dan ook afhankelijk van de functie waarvoor een specifieke toets wordt ingezet, en kan dus zowel gericht zijn op toetsen met een formatieve functie als op toetsen met een summatieve functie. Wat dat betreft zijn de kwaliteiten verbreedt ten opzichte van de oorspronkelijke leeruitkomsten. Deze verbreding geeft tevens meer mogelijkheden om toetsbekwaamheid te integreren met andere didactische bekwaamheden (BDB).

Ook zijn de kwaliteiten breed omschreven, om ze beter toe te kunnen passen binnen verschillende contexten, bijvoorbeeld bij een context waarin programmatisch

getoetst wordt. Zo wordt er bijvoorbeeld niet gespecificeerd welke kennis vereist is, omdat ook dit afhankelijk is van de context: in een context waar programmatisch getoetst wordt is de vereiste kennis mogelijk anders dan bij een context waarin sprake is van een modulair ontwerp.

Binnen het HO is flexibilisering een belangrijke ontwikkeling. In de herijking wordt dat thema niet belicht. Is dat omdat het idee is dat flexibilisering (ook van toetsing/examinering) niet tot andere eisen aan docenten leidt?

Nee, dat is niet de reden. De reden dat dit thema niet specifiek belicht wordt, is omdat de kwaliteiten niet alleen dit thema, maar ook andere thema's en ontwikkelingen moeten kunnen dekken. Dit soort ontwikkelingen kunnen als vliegwiel gebruikt worden om de kwaliteiten inhoud (het 'hoe') te geven.

5 Duurzaam toetsbekwaam

Er zijn continu ontwikkelingen op het gebied van toetsing, dit vraagt om nieuwe (toets)kennis en -expertise. In hoeverre kan iemand altijd bke gecertificeerd blijven?

Juist om die reden is de vierde kwaliteit 'Je blijft toetsbekwaam' toegevoegd. Deze nieuwe kwaliteit zorgt ervoor dat mensen gestimuleerd worden om na te denken over hun eigen opvattingen rondom toetsing, hoe dit hun eigen handelen en ontwikkeling beïnvloedt en hoe zij zich in de toekomst kunnen blijven ontwikkelen, waardoor ze in de toekomst kunnen omgaan met veranderingen/nieuwe ontwikkelingen.

Hoe zorg je ervoor dat mensen duurzaam toetsbekwaam blijven?

In de eerste plaats door hier met de vierde kwaliteit aandacht aan te besteden tijdens bke/ske-trajecten. Deze kwaliteit nodigt uit om het gesprek aan te gaan over hoe docenten in de toekomst toetsbekwaam kunnen blijven. In de tweede plaats is het ook belangrijk dat het gesprek over toetsbekwaamheid een integraal onderdeel wordt van de kwaliteitscultuur op hogescholen. In het najaar van 2020 wordt er binnen het project Je Ogen Uitkijken een onderzoek uitgevoerd naar duurzame verankering van aandacht voor toetsbekwaamheid. Op basis van dit onderzoek zullen handreikingen worden ontwikkeld voor hogescholen.

Is er ook controle op de voortdurende ontwikkeling van mensen? (bijvoorbeeld door bijvoorbeeld professionaliseringspunten te moeten behalen?)

Hier is op dit moment niet voor gekozen. Vanuit de eindrapportage van het landelijk onderzoek naar de waarde van de professionaliseringstrajecten basiskwalificatie examinering (bke) in 2017 is gebleken dat verplichtende en controlerende strategieën

op het gebied van toetsbekwaamheid minder bijdragen aan de motivatie en noodzaak voor voortdurende ontwikkeling. Daarom is gekozen voor een meer faciliterende en stimulerende strategie en gaan wij uit van de professionaliteit van de hbo-docenten.

6 Beoordelen van de kwaliteiten

Hoe kun je met deze nieuwe kwaliteiten bewijsmateriaal beoordelen?

Met de beschreven kwaliteiten wordt ruimte gegeven aan hogescholen en opleidingen om context-specifiek invulling te geven aan het "hoe". De wijze waarop docenten hun bekwaamheid aantonen kan dus verschillen per hogeschool, per opleiding en per docent. Daarmee kunnen hogescholen kiezen voor opleiding- of hogeschoolspecifieke accenten die gerelateerd zijn aan toetsvraagstukken en de toetscultuur van de hogeschool en/of opleiding. De wijze waarop binnen de verschillende hogescholen invulling gegeven wordt aan het aantonen van bekwaamheid op de oorspronkelijke leeruitkomsten bke/ske, (op dit moment) veelal assessments en portfolio's, wordt verondersteld ook dekkend te zijn voor de geformuleerde kwaliteiten. Binnen het netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o zullen voorbeelden van manieren waarop docenten hun toetsbekwaamheid (kunnen) aantonen worden uitgewisseld en gekalibreerd.

Misschien kunnen de kwaliteiten gemeten worden met een single point rubric?

Hogescholen mogen zelf invulling geven aan hoe zij de kwaliteiten willen meten en beheersing willen vaststellen. Bij het gebruik van een single point rubric wordt duidelijk wat de sterke punten zijn van de docent op het gebied van toetsbekwaamheid en op welke punten hij zich nog verder kan ontwikkelen. Dit past goed binnen de visie van duurzame toetsbekwaamheid, waarbij een docent zich blijft ontwikkelen op dit gebied.

Is er een minimumeis (profiel/niveau/vooropleiding) waar assessoren aan moeten voldoen?

Op dit moment is er (nog) geen minimumeis omschreven voor assessoren. Over het algemeen blijkt in de praktijk dat de bke- en/of ske-assessoren zelf vrijwel altijd beschikken over een ske-certificaat.

7 Wederzijdse erkenning

Hoe kunnen we met de omschrijving van de kwaliteiten kalibreren? (zonder gemeenschappelijk kader wat minimaal nodig is voor een voldoende)

De kwaliteiten en de omschrijvingen zijn de basis voor de beoordelingen (en kunnen daarmee ook gezien worden als omschrijving van het gewenste niveau). Zowel de professionalisering als de bewijslast is contextspecifiek, afhankelijk van de taken en verantwoordelijkheden van de docent en gerelateerd aan passende toetsvraagstukken/toetscultuur. Om ervoor te zorgen dat de kwaliteiten en de omschrijvingen bij alle mogelijke contexten passen, zijn deze holistisch omschreven. Dit betekent echter niet dat met de kwaliteiten en de omschrijvingen kalibreren niet mogelijk is. In een kalibreersessie met de netwerkvertegenwoordigers van de hogescholen bleek juist dat hoe specifiek het kader was (hoe analytischer de beoordeling), hoe minder overeenstemming er was tussen de vertegenwoordigers.

Welke consequenties hebben de verbreding van de kwaliteiten en de ruimte van de onderwijsinstellingen om daar invulling aan te geven voor de wederzijdse erkenning van bke/ske?

Het netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o zal een actieve rol vervullen bij zowel de normvinding van bke en ske, als de wederzijdse erkenning van de ske (de wederzijdse erkenning van bke is geborgd in de BDB erkenning). Dit zal worden gedaan door onder meer het volgende te faciliteren:

- Netwerkbijeenkomsten waarin ruimte is voor:
 - collegiale intervisie op bke- en ske-trajecten
 - uitwisseling van voorbeelden waarmee docenten hun toetsbekwaamheid aantonen
 - kalibreersessies voor bke en ske
- Uitwisseling van assessoren tussen hogescholen

8 Effect van de nieuwe kwaliteiten

Welke veranderingen verwachten jullie te zien in de beoordeling van bke/ske kwalificatie wanneer de hogescholen de kwaliteiten als uitgangspunt gaan nemen?

We verwachten dat de kwaliteiten hogescholen beter in staat stellen om de beoordeling van de bke/ske te laten aansluiten bij de context van de hogeschool en bij de functie van degene die beoordeeld wordt. Het behalen van de bke/ske wordt nu soms gezien als iets dat moet worden afgevinkt. Door meer maatwerk te bieden met bke/ske-opdrachten die aansluiten bij de hogeschool en de docent, verwachten we dat de bke/ske-trajecten als (nog) zinvoller ervaren worden.

Een vorm van maatwerk dat sommige hogescholen aanbieden is het werken aan een relevante groepsopdracht. Certificering is individueel, maar een groepsopdracht kan juist ook een positief effect hebben op het gezamenlijk bekwaam blijven (kwaliteit 4). Veelal is het zo dat de huidige beoordelingsmethoden van de hogescholen ook bij de kwaliteiten kunnen passen. Hogescholen kiezen bijvoorbeeld vaak voor beoordeling van bewijslast in de vorm van een portfolio en dat past ook prima bij de nieuwe kwaliteiten. Het kan ook zijn dat het bestaande beoordelingsformulier nog prima gebruikt kan worden, al zal een toevoeging met betrekking tot kwaliteit 4 waarschijnlijk wel wenselijk zijn.

Welke veranderingen verwachten jullie te zien bij bke'ers die hun certificaat behalen met de nieuwe kwaliteiten?

Het belangrijkste is dat de focus niet alleen meer ligt bij toetsbekwaam *worden*, maar ook bij toetsbekwaam *blijven*. We bereiden docenten beter voor op hoe ze dit kunnen doen en bereiden ze beter voor op hun rol als beoordelaar, omdat het bekwaam blijven daarbij een belangrijk aspect is.

In de kwaliteiten is er ook meer aandacht voor toetsing als integraal onderdeel van het onderwijs. Toetsing is niet een losstaand onderdeel, maar is onlosmakelijk verbonden met alle onderdelen van het dagelijks handelen van de docent.

Tot slot heeft het samenwerken meer aandacht gekregen. Er is meer aandacht voor de bijdrage van de docent binnen het team dat ervoor zorgt dat zowel de kwaliteit van toetsen als de toetsbekwaamheid binnen het team als geheel op orde blijven.

9 Kwaliteiten gebruiken in de praktijk

Wat betekenen de nieuwe kwaliteiten voor docenten die reeds hun bke of ske behaald hebben?

Niets: deze docenten hoeven niet opnieuw gecertificeerd te worden. Wel kunnen de nieuwe kwaliteiten aanleiding zijn voor docenten om opnieuw het gesprek aan te gaan binnen het team wat (voortdurende) toetsbekwaamheid voor hen betekent, wie op welk niveau toetsbekwaam moet zijn en hoe zij er gezamenlijk voor kunnen zorgen dat zij voortdurend toetsbekwaam blijven.

Is er een advies over wanneer startende docenten het beste hun bke kunnen behalen? Voor met name kwaliteit 1 en 2 is vaak een paar jaar ervaring nodig.

Ook kwaliteit 1 en 2 zijn belangrijk bij de constructie van goede toetsen en het is daarom ook voor startende docenten belangrijk dat zij zo snel mogelijk het toetsbeleid, de toetsorganisatie, het onderwijsprogramma en het toetsprogramma leren kennen.

Zeker als deze beginnende docent ook verantwoordelijk is voor het construeren van toetsen. Belangrijk hierbij is dat een startende docent tijd krijgt voor het zich eigen maken hiervan binnen zijn opleiding. Het kunnen verdiepen, het kunnen toepassen en ervaring opdoen vragen tijd, net zoals dat geldt voor alle andere onderdelen van de BDB. Bij het ontwerp van de professionaliserings- en certificeringstrajecten kunnen hogescholen hier aandacht aan geven.

Het behalen van bke en ske wordt soms gezien als een iets dat afgevinkt moet worden. Hebben jullie tips hoe dat met deze vier kwaliteiten veranderd kan worden?

De kwaliteiten nodigen uit om het gesprek aan te gaan binnen de opleiding/het team welke kwaliteiten nodig zijn binnen het team om kwaliteit van toetsing te realiseren. Het zijn veelal zittende docenten die de bke soms ervaren als 'verplicht af te vinken activiteit'. Juist voor deze docenten is het belangrijk om de vraag te stellen: welke toetsbekwaamheid heb al, op welke wijze kan ik mij blijven(d) ontwikkelen binnen mijn context en hoe kan ik dat laten zien?

Hoe zit het met certificering bke/ske als je een lerarenopleiding hebt gedaan?

Het afronden van een lerarenopleiding leidt niet *automatisch* tot een bke-certificering, omdat de mate waarin en de wijze waarop binnen verschillende lerarenopleiding aandacht besteed werd/wordt in grote mate verschilt per opleiding. Echter, ook voor docenten met een eerste of tweedegraads lerarenbevoegdheid geldt dat het aantonen van de kwaliteiten passend moet zijn voor de context waarin ze werkzaam zijn, hun taken en verantwoordelijkheden, en dat de opdracht waarmee zij de kwaliteiten aantonen gebaseerd is op/uitgaat van reeds beschikbare kennis en kunde. Uiteraard zijn hogescholen vrij ook voor deze specifieke doelgroep docenten een hogeschool-eigen invulling te geven aan professionalisering op het gebied van toetsbekwaamheid. Er zijn inmiddels enkele lerarenopleidingen die modules over toetsing aanbieden waarmee studenten/leraren-in-opleiding een bke-certificaat kunnen behalen.

Moeten externe aanbieders van bke-trainingen ook gecertificeerd zijn?

De certificering van externe aanbieders valt buiten de focus van het project Je Ogen Uitkijken. In het netwerk Toetsbekwaamheid h(b)o is afgesproken dat de bke-trajecten van hogescholen, als onderdeel van de BDB, zonder meer wederzijds erkend worden. Voor het erkennen van bke-certificaten behaald bij externe aanbieders staat het hogescholen vrij hierop een eigen beleid te formuleren.

10 Praktische vragen

Is er een afspraak per wanneer de hogescholen met de nieuwe kwaliteiten gaan werken?
De leeruitkomsten zijn gepresenteerd op 14 mei 2020. Vanaf dat moment vormen de nieuwe kwaliteiten het uitgangspunt.
Hoe kan ik toegang krijgen tot de teamsruimte van het h(b)o netwerk?
Door je aan te melden als netwerklid bij het h(b)o netwerk toetsbekwaamheid. Aanmelden kan op https://toetsbekwaamheid.nl/#lidworden .
Hoe ziet het spel bij kwaliteit 4 er precies uit en hoe kan ik gebruik maken van het spel?
Met het spel 'Wie ben ik' kunnen teams met elkaar in gesprek gaan over de verschillende toetsprofielen die er zijn binnen het team. De uitkomst van het spel is niet bedoeld om te categoriseren, maar kan helpen om jezelf en collega's te herkennen binnen de eigen toetspraktijk. Ook kan de uitkomst helpen om het gesprek te voeren over de diversiteit aan voorkeuren om toetsbekwaam te blijven. Een uitleg van het spel en alle benodigde materialen zijn gratis te downloaden op https://toetsbekwaamheid.nl/bke-ske/#aandeslag .
Komt er een Engelse vertaling van de kwaliteiten?
Een Engelse vertaling van de kwaliteiten zal vanaf oktober 2020 te downloaden zijn op de website www.toetsbekwaamheid.nl .